

VOGELS VAN GRONINGEN: EEN NIEUWE AVIFAUNA

Marry en Johan van Klinken

Regionale avifauna's – of wel vogelbeschrijvingen van eigen streek of provincie – zijn vaak boeiend en interessant, geschreven door mensen die zich betrokken voelen bij landschap, natuur en milieu in hun omgeving. Vogels horen bij die omgeving. Na Friesland in 1976/79 en Drente in 1982 heeft Groningen nu in 1983 ook een eigen avifauna. Het eerste exemplaar is op 26 augustus jl. in de Statenzaal van het Provinciehuis overhandigd aan de gedeputeerde T. Meijer als vertegenwoordiger van de provincie. Het werkstuk is het resultaat van de inzet van vele vrijwilligers binnen de Vereniging Avifauna Groningen, één van de organisaties die vermeld staan op de achteromslag van Noorderbreedte. Onder eindredactie van E.J. Boekema, P. Glas en J.B. Hulscher zijn veldinventarisaties van vele jaren samengebracht in één handzaam boek. Een aantal leden/fotografen, met name B. Lammerts, R. Vaughan en Han de Boer, hebben met hun illustraties er voor gezorgd dat het ook een fraai boek werd.

De balans opmakend konstateerde redacteur Hulscher op 26 augustus dat Groningen relatief vogelarm is. De buurprovincies zijn rijker. Dit is in grote lijnen begrijpelijk te maken met de aanwezige diversiteit in biotopen. Bijgaande kaartjes geven met grote en kleine stippen het relatieve voorkomen aan van heide, moeras, naaldhout en loofhout in onze drie noordelijke provincies. Maar in Groningen staan weinig van deze stippen. Dit maakt wel duidelijk dat bijvoorbeeld aan naaldhout gebonden soorten hier nauwelijks verwacht mogen worden. We noemen de soort met de aantalschattingen van de avifaunas van respectievelijk Groningen/Friesland/Drente:

	Gr	Fr	Dr
Kuifmees	6-11	10-50	± 1600
Groene specht	± 13	5-25	± 700

Er zijn vele andere die in Groningen te weinig geschikte biotoop aantreffen.

Het Groningerland kent echter weidse, open akkerbouw- en weidegebieden met een duidelijk eigen karakter en met een eigen schoonheid die echter moeilijk te verwoorden is. Zolang de gedeputeerde Meijer zei: 'Rijk zijn is een belangrijk iets. We zijn rijk met wat we hebben.' Met een land dat een lange bewoningsgeschiedenis kent, met kerken en kerkhofjes op oude terpen, met kronkelende maren en oude dijken, met singels en grachten rond boerderijen en met weer heel andere landschappen in Westerkwartier, Gorecht en Westerwolde. En al deze landschapselementen geven hun specifieke bijdrage aan het vogelleven. Bovendien hebben we een boeiende kuststreek van 'Laauwerzee tot Dollard tou'. Dit is één van de rijkste en nu ook één van de best op vogels geïnventariseerde delen van de wadden. Bij 100.000-tallen gebruiken doortrekkers en overwinteraars dit gebied. In het Lauwersmeerterrein zijn vegetatie en vogelleven nog volop in ontwikkeling. We weten nu dat dit gebied 's winters tijdelijk benut wordt door vrijwel de hele 50.000 tellende brandgan-

Gedeputeerde Meijer bekijkt de avifauna

zenpopulatie van Nova-Zembla. De Dollard kan honderden zwarte ruiters, duizenden kluten en tienduizenden bonte strandlopers herbergen. Voor meer in het binnenland noemde Hulscher twee verrassende avifauna uitkomsten: 1 kwartels broeden nog in behoorlijke aantallen in Oldambt en Westerwolde en 2 mogelijk 50 à 70% van de Nederlandse kwartelkoningen broedt in Groningen, vooral op de akkers van het Oldambt.

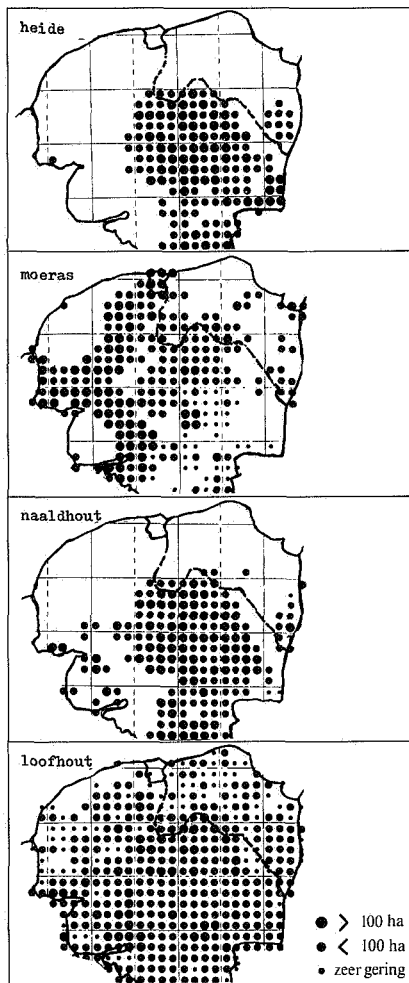
Er zijn mooie Groninger vogels te noemen waar we erg zuinig op moeten zijn:

	Gr	Fr	Dr
Zomertaling	250-400	100-400	± 85
Bruine kiekendief	20-35	vrij schaars	± 30
Grutto	3500-4100	> 5000	± 5000
Gele kwikstaart	3800-5200	1000-5000	± 3400
Grauwe gors	± 140	1-5	1-5
Geelgors	70-150	25-250	± 3700

Mogelijk met uitzondering van de bruine kiekendief, de Hoanebietter op z'n Gronings, zijn al deze soorten helaas in gevaar. De zomertaling en de geelgors zijn zwaar bedreigd en de grauwe gors, de Groninger dikschietierliere, komt nabij het punt met geen terugkeer.

Zeldzaamheden

De avifaunas van Groningen, Friesland en Drente zijn onder verschillende omstandigheden door een vereniging (Gron) of door een Stichting (Fr en Dr) tot stand gekomen met uiteenlopende mogelijkheden kwa budget en professionele inbreng. De Groninger en Drentse inventarisaties konden een paar jaar langer gebruik maken van de steeds beter wordende SO-VON tellingen. En natuurlijk moeten de genoemde biotoopkaarten in het oog gehouden worden. Oplettende waarnemers merkten in Drente nog verrassend veel zeevogels op; tot aan landinwaarts verzelde Jan van Genten toe! Maar andere zeevogels worden vrijwel uitslui-

Biotoopkaarten. Iedere stip vertegenwoordigt een opp. van 5x5 km

tend aan de Groninger en Friese kusten opgemerkt: ijsduiker, jisseend, alken en zeekoeten, burgemeesters, papagaaiduikers en zeldzaamheden als rosse franjepoot en vorkstaartmeew. Afgezien van deze kustvogels, komt het echter nooit voor dat een algemene of zelfs dat een schaarse soort in één provincie gezien wordt en totaal niet in de andere. Vele uitgesproken zeldzaamheden als zwarte ibis, zilverreigers, koereiger, roodkopkluwier, grote kruisbek zijn ooit wel eens in alle drie provincies genoteerd. Toch zijn er de grote en reële verschillen als al genoemd voor de kuifmees, die in Drente veel en in Groningen weinig voorkomt. Overigens zal het laatste woord nog wel niet gesproken zijn over de vraag of sommige grote en abrupte aantalsverschillen bij vergelijking van de drie avifaunas reëel zijn, of dat de inventarisatiemethode in sommige opzichten nog verbeteringen nodig heeft. Om een intrigerend voorbeeld te noemen: in Groningen is elk jaar sterke doortrek van kramsvogel en koperwiek, vooral in de herfst en iets minder sterk in het voorjaar. Maar de aantallen kramsvogels en koperwieken zijn in de winter veel minder, ook in zachte winters. Dit patroon vinden we in de avifauna van Drente niet terug. Daar tonen de grafieken een maximum in de winter en geen in de herfst. Het zou verrassend zijn wanneer er inderdaad zulke drastische verschillen optreden tussen twee in de trekroute opeenvolgende regio's, maar we betwijfelen of zulk een verschil nu al uit de inventarisaties met stelligheid mag worden afgeleid.

Terecht concentreren de drie avifaunas zich op algemene en karakteristieke soorten, vooral ook op soorten die sterk gebonden zijn aan ons landschap. Toch vormt de vogelaar met een passie voor zeldzaamheden een algemeen bekend beeld. De uitzonderlijke zeldzaamheden staan ook wel in de boeken en zijn natuurlijk interessant. Om eens een paar te noemen, die

nog niet in alle drie provincies gezien zijn:

	Gr	Fr	Dr
Poelruiter	6	—	1
Ruigpootuil	1	—	6
Waaierstaartrietzanger	—	5	—
Zwartkopmeew	5	—	7

Bij alle andere zeldzaamheden gaat het steeds om nog kleinere aantallen:

	Gr	Fr	Dr
Buidelmees	1	2	—
Ralreiger	—	1	3
Roodkeelpieper	2	—	1
Witwangstern	1	2	—

enz., met meest één waarneming per soort. In totaal telden we voor de niet in alle drie provincies waargenomen (binnenlandse) soorten 26 voor Groningen, 19 voor Friesland en 11 voor Drente. Er is een opvallend aantal zeldzaamheden alleen in Groningen opgemerkt; enkele van oudere data: alpengierzwaluw, grauwe pijlstaart, renvogel, roodmus, Siberische taling en zwarte leeuwerik; meerdere van meer recente data: Amerikaanse kuifeend, Amerikaanse smient (mogelijk ontsnapt?), brilzeeëend, Cirlgors, kleine klapekster, krekkelzanger, grijskopspecht, Orpheus spotvogel, rode rotlijster, Siberische gestreepte lijster, roodkeel- en zwartkeellijster en vorkstaartplevier. Een naar ons voorkomt indrukwekkende lijst.

Met de uitgave van 'Vogels van Groningen' hoopt de Vereniging Avifauna Groningen een bijdrage te leveren aan de kennis en waardering voor de eigen omgeving, waarvan de vogels zo'n waardevol en kwetsbaar deel vormen. Het boek is een uitgave van Wolters-Noordhoff en Bouma's Boekhuis te Groningen. In de boekhandel is het verkrijgbaar voor f 62,50.